

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЛЕНГЕР ЯНА ІВАНІВНА

УДК 342.553(477):342.591

**КОЛІЗІЇ В МУНІЦИПАЛЬНОМУ ПРАВІ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА
ПРАКТИКИ**

Спеціальність 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук

Ужгород – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет» Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант: доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
БИСАГА Юрій Михайлович,
Ужгородський національний університет,
завідувач кафедри конституційного права та
порівняльного правознавства.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
заслужений юрист України
СКРИПНЮК Олександр Васильович,
Інститут держави і права ім. В. М. Корецького
НАН України,
заступник директора з наукової роботи;

доктор юридичних наук, професор
МШИНА Наталя Вікторівна,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
в.о. завідувача кафедрою конституційного
права судово-адміністративного факультету;

доктор юридичних наук, професор
СОВГИРЯ Ольга Володимирівна,
Київський національний
університет ім. Т.Г.Шевченка,
професор кафедри конституційного права.

Захист відбудеться 26 січня 2018 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 61.051.07 Державного вищого навчального закладу Ужгородського національного університету за адресою: 88000, м. Ужгород, пл.. Народна, 3, каб. 21.

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці ДВНЗ «Ужгородський національний Університет» за адресою: 88000, м. Ужгород, вул. Університетська, 14.

Автореферат розіслано 22 грудня 2017р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Р.М.Фрідманський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми У сучасний період українське законодавство характеризується високими темпами свого розвитку, динамікою прийняття великої кількості нормативно-правових актів, що не завжди є взаємоузгодженими. У зв'язку з цим дедалі більш важливого значення набуває проблема наявності правових колізій. Особливу актуальність остання має в муніципально-правовій сфері. Виникаючі численні правові колізії нормативно-правових актів відзначаються своєю гостротою, призводять до невизначеності й суперечливості у врегулюванні суспільних відносин. Внутрішня і зовнішня узгодженість нормативно-правових актів, відсутність суперечностей між ними є необхідною умовою ефективності системи законодавства. Виникнення і наростаюча гострота колізій в муніципальному праві багато в чому обумовлюється неповнотою правового регулювання суспільних відносин, порушенням правил юридичної техніки при прийнятті відповідних нормативно-правових актів та відсутністю ефективних способів запобігання таким. Усе це визначає необхідність загальнотеоретичного аналізу причин виникнення колізій в муніципальному праві, пошуку шляхів їх запобігання та вирішення.

Метод урегулювання та вирішення муніципально-правових колізій за допомогою встановлення в законодавстві норм, що визначають, який нормативно-правовий акт має застосовуватися в разі суперечливого регулювання одних і тих самих суспільних відносин, не отримав належного відображення в процесі правотворчості. А тому, саме цей напрямок дослідження є особливо актуальним, у зв'язку з необхідністю розробки загальних і спеціальних колізійних процедур щодо виявлення та вирішення правових колізій у муніципальному праві.

Визначаючи при цьому колізії в муніципальному праві як протиріччя у відносинах, що виникають під час здійснення територіальною громадою свого права на вирішення питань місцевого значення самостійно так і через органи місцевого самоврядування, а також при їх взаємодії з органами державної влади на місцях, варто зауважити, що останні є вкрай неоднорідними за своєю структурою. Найбільш значущими і суттєвими з них є ті, що виникають між нормативно-правовими та (або) правозастосовними актами. Дане положення пояснюється тим, що протиріччя, які виникають на основі взаємовиключних нормативних і правозастосовних актів, вже самі по собі є передумовою для виникнення нових соціальних суперечностей, які посилюють і підсилюють нестабільність суспільних відносин і ведуть до порушення системності правового регулювання, безперечно заважають нормальній роботі правової системи та позначаються на її ефективності.

Правова система, як і всі інші соціальні явища, не може бути статичною, вона змінюється, «перебуває в динаміці» і своїми змінами породжує нові й нові правові суперечності, у тому числі правові колізії, які виникають із суб'єктивних та об'єктивних причин.

Реформа місцевого самоврядування в Україні виокремила коло питань, що попереджають виникнення протиріч у відповідній сфері. Процес

децентралізації влади в Україні успішно стартував, проте повноцінне завершення реформи потребує усунення наявних прогалин, неточностей та суперечностей. Визначення територіальної основи органів місцевого самоврядування, і подальша деталізація повноважень є недосконалою, про що свідчить факт відсутності правового підґрунтя для утворення системи адміністративно-територіального устрою. Як результат – неможливість створення системи місцевого самоврядування з чітко визначеними та матеріально забезпеченими повноваженнями, що і становить особливий аспект дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «Ужгородський національний університет» МОН України на 2015–2018 рр. (тема дослідження є складовою частиною комплексної теми «Конституційне будівництво в країнах Центральної Європи у ХХ–ХХІ ст.» (номер державної реєстрації 0198U007793).

Мета і задачі дослідження. *Метою* дисертаційного дослідження є здійснення теоретико-правового аналізу колізій в муніципальному праві, їх місця серед інших правових явищ, вивчення причин їх виникнення, зокрема тих, що є найбільш типовими для муніципального права, а також виокремлення ефективних елементів механізму їх розв'язання та вироблення рекомендацій щодо їх попередження, виявлення та повноцінного подолання.

Мета дослідження досягається за допомогою вирішення наступних завдань:

- проаналізувати існуючі підходи до визначення природи та сутності таких явищ як соціальна та правова суперечність, виокремити конфлікт та прогалину в праві, а також здійснити їх відмежування;
- дослідити поняття правової колізії, ознаки та особливості;
- розмежувати поняття правова колізія та юридична колізія;
- виокремити та дослідити чинники виникнення колізій в муніципальному праві;
- визначити поняття муніципально-правової колізії, розкрити його основні ознаки та специфічні особливості;
- скласти класифікацію колізій в муніципальному праві;
- охарактеризувати основні принципи розв'язання колізій в муніципальному праві;
- виробити основні правила попередження та усунення колізій в муніципальному праві;
- обґрунтувати роль муніципальної правотворчості в якості необхідного елементу механізму розв'язання муніципально-правових колізій;
- дослідити судову практику розв'язання колізій в муніципальному праві;
- сформулювати конкретні рекомендації щодо нормативно-правових заходів підвищення ефективності механізму попередження, виявлення, подолання муніципально-правових колізій.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, виникнення яких пов'язане з існуванням і подоланням правових колізій в муніципальному праві.

Предметом роботи є поняття правової колізії в муніципальному праві, її особливостей та притаманних їй способів попередження та вирішення.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження стали загальні методи наукового пізнання, а саме діалектичний, аналізу і синтезу, структурно-логічний, логіко-семантичний та формально-логічний. Крім того, дослідженню притаманні ті методи, що застосовуються в правовій науці: порівняльно-правовий та формально-догматичний.

Завдяки діалектичному методу автору вдалося дослідити природу правової колізії як юридичного явища, визначити її основні ознаки та специфічні особливості (підрозділ 1.4). Вищевказаний метод дозволив виокремити соціальне та правове протиріччя серед незліченної кількості суперечностей в суспільстві, а за допомогою аналізу і синтезу з'ясувати місце протиріччя та конфлікту в правовій площині і їх відмежування від правової колізії та прогалини в праві (підрозділ 1.2. та 1.3.). Ще діалектичний метод широко використовувався для визначення загальних правил попередження, уникнення та усунення колізій в муніципальному праві (підрозділ 3.2) та ролі муніципальної правотворчості серед основних способів розв'язання муніципально-правових колізій (підрозділ 3.3). Логіко-семантичний метод застосовано для поглиблення загального понятійно-дефініційного апарату (розділи 1-3). Формально-логічний метод використано для аналізу основних причин та чинників виникнення колізій в муніципальному праві (розділ 2), а також для обґрунтування причинного зв'язку між відсутністю узгодженої нормативно закріпленої ієрархії нормативно-правових актів та чіткої регламентації розподілу повноважень між органами державної влади на місцях та органами місцевого самоврядування (підрозділ 2.4). Для дослідження сучасного стану судової практики при розв'язанні муніципально-правових колізій використовувався структурно-логічний метод та формально-догматичний (розділ 3). Також даний метод широко застосовувався при аналізі недоліків у регламентації питань місцевого значення як однієї з передумов виникнення колізії в муніципальному праві (розділ 2), а також сталих правових понять (розділ 1). Порівняльно-правовий метод дав змогу проаналізувати поняття місцевого самоврядування в зарубіжних країнах та визначити специфіку розв'язання колізій в муніципальному праві залежно від приналежності країни до англосаксонської чи континентальної системи права.

Нормативним підґрунтям роботи є Конституція України, міжнародно-правові акти, закони України, а також нормативно-правові акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, міністерств і відомств України, органів місцевого самоврядування та зарубіжних країн, практика міжнародних судових установ, рішення Конституційного Суду України тощо.

Ступінь наукової розробленості теми. В науці конституційного та муніципального права проблематика правових колізій розглядалася лише теоретичному контексті та не була предметом самостійного вивчення.

На загальнотеоретичному рівні правові колізії розглядали: А.М.Колодій, О.Ю. Буяков, В.В. Денисенко, М.М. Коркунов, Л.А. Морозова, І.А. Покровський, В.І. Савін, С.С. Алексєєв, В. С. Нерсєсянц, І.М. Стародубцева, Е.В. Сухов, Н.І. Матузов, О.Ф.Скаун, С. В. Бобровник, О. В. Москалюк, Ю. М. Бисага, О. Я. Рогач, Я.О.Берназюк. Вивченням протиріч в праві, юридичних конфліктів, а також колізіями законів займалися такі вчені, як: В. Г. Карташов, О. В. Бойков, М.І. Брун, М.М. Варламова, М. О. Баймуратов, Н.А. Власенко, О.В. Дмитрієв, В.Н. Кудрявцев, О.В. Батанов, В.Л. Федоренко, В.І. Борденюк, П.М. Любченко, Г. В. Падалко, І. В. Дробуш, А.А. Тіле, С.В.Бобровник, О.В.Скрипнюк, Н.В. Мішина, О.В.Совгіря, Ю.А.Тихомиров, Ю.С. Шемшученко, М. І. Козюбра, тощо.

Наукова новизна одержаних результатів зумовлена тим, що в роботі вперше, на основі наукових здобутків, правотворчих рішень органів державної влади та органів місцевого самоврядування, рішень судових установ проведено системне, комплексне дослідження колізій в муніципальному праві, що дало змогу обґрунтувати нові теоретичні та прикладні висновки та положення.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження конкретизується в таких положеннях, висновках, рекомендаціях та пропозиціях:

у перше:

- визначено місце правової колізії серед сукупності таких категорій як: соціальне та правове протиріччя, правова прогалина, конфлікт та юридична колізія;

- доведено, що колізії в муніципальному праві є правовими суперечностями, що виникають під час реалізації територіальною громадою свого конституційного права на вирішення питань місцевого значення безпосередньо і (або) через органи місцевого самоврядування, що проявляється при прийнятті нормативних актів цими органами та їх посадовими особами;

- виокремлені основні характерні ознаки колізій в муніципальному праві, котрими є: залежність від правової системи країни і відповідного законодавчого регулювання місцевого самоврядування; сферою суспільних відносин, у якій найчастіше виникають муніципально-правові колізії є питання місцевого значення і делеговані органам місцевого самоврядування державні повноваження; колізії в муніципальному праві є просторово обмеженими, що обумовлюється специфікою сфери здійснення (безпосередньо або через органи місцевого самоврядування); наявність власного специфічного набору елементів механізму розв'язання.

- встановлено нерозривний зв'язок між відсутністю чіткого нормативного розмежування предметів відання між органами державної влади на місцях, органами місцевого самоврядування та причинами виникнення колізій в муніципальному праві;

- обґрунтовано, що факт відсутності регламентації та визначення рівня муніципально-правових актів органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб в ієрархії нормативно-правових актів України є причиною недосконалості та неефективності механізму розв'язання колізій в муніципальному праві;

- встановлено, що для колізій в муніципальному праві характерним є виникнення у зв'язку з неточністю та відсутністю єдності методів юридичної техніки та їх практичною реалізацією відповідними органами місцевого самоврядування та недостатньою врахованістю особливостей розвитку кожної окремої адміністративно-територіальної громади, її потреб та інтересів, відсутністю фінансових та матеріальних ресурсів для вирішення питань місцевого значення;

- виокремлено основні види колізій в муніципальному праві та встановлено, що такими є класичні муніципально-правові колізії та колізії компетенції.

удосконалено:

- розуміння соціального протиріччя як відносин між протилежностями в соціальному світі, що виникають в процесі розвитку сфери соціальних відносин та виражають протилежні або розбіжні тенденції цього розвитку;

- існуючі критерії розмежування правових колізій та причин їх виникнення, змальовано підходи до класифікації;

- наукове твердження про взаємозв'язок причин виникнення правових колізій з суб'єктивними та об'єктивними обставинами, вказавши, що для колізій в муніципальному праві характерними є обидві диференціації з різним відсотковим ступенем;

- обґрунтовано першочерговість превентивних методів та заходів у сфері муніципально-правових колізій з констатацією факту ефективності попередження порівняно з подоланням; - це або удосконалено, або набуло подальшого розвитку

- розуміння механізму розв'язання колізій в муніципальному праві як частини механізму правового регулювання, юридичного інструменту та сукупності регламентованих правовими нормами елементів, що дозволяють за допомогою правових засобів вирішувати колізії шляхом їх подолання з метою покращення регулювання суспільних відносин та усунення протиріч правової системи;

- твердження про неодмінну роль правотворчості в механізмі розв'язання колізій в муніципальному праві, оскільки таке проявляється у виборі конкретної норми, що підлягає застосуванню в кожному конкретному випадку та є запорукою його вирішення;

дістали подальшого розвитку:

- аналіз причинно-наслідкового зв'язку між обставинами прийняття нормативно-правового акту та причинами виникнення колізій в муніципальному праві. Визначено, що ;

- уявлення про муніципальну правотворчість та її значимість серед елементів, з якими пов'язують виникнення колізій в муніципальному праві;

– положення щодо кола суб'єктів, які мають право звертатися до суду з питанням вирішити колізію в муніципальному праві. Встановлено, що такими є безпосередньо органи місцевого самоврядування та їх посадові особи, а також громадяни – жителі територіальної громади;

– положення про тлумачення як процес з'ясування змісту правової норми, нормативно-правового акту, інших колізійних актів в межах правового розуміння, правової доктрини, цінностей правової культури, в процесі і за допомогою якого здійснюється відповідна нейтралізація колізії в муніципальному праві.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації положення, висновки та пропозиції можуть бути використані у:

– *науково-дослідній роботі* – для подальшого аналізу колізій в муніципальному праві, їх теоретичного наповнення та шляхів їх розв'язання;

– *нормопроектній та правотворчій діяльності* – для розвитку законодавства України з питань ефективного попередження та розв'язання колізій в муніципальному праві (акт впровадження Ужгородської міської ради за № 106/08-13 16 жовтня 2017 року).

– *навчальному процесі* – під час підготовки програм, робочих програм, навчально-методичних матеріалів, опорних конспектів, навчальних посібників, підручників із муніципального права України, конституційного права України, спеціальних курсів з діяльності органів місцевого самоврядування, а також в ході викладання дисциплін «Муніципальне право України», «Конституційне право України» (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, юридичний факультет, довідка про впровадження від 17 жовтня 2017 року).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження доповідалися й обговорювалися на конференціях, основними з яких є «Principy v práve» (14 mája 2015, Bratislava); «Конституційно-правове будівництво на зламі епох: пошуки оптимальних моделей» (22-23 квітня 2016 р. Ужгород); «Umenie a právo» (2 júna 2016, Skalnaté pleso, Bratislava); «Фундаментальні проблеми юриспруденції» (17-19 листопада 2016 р. м. Ужгород); «Основні напрямки транскордонного і міжнародного співробітництва в сфері забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб» (Ужгород, 18 листопада 2016 р); «Науковий потенціал та перспективи розвитку юридичної науки» (17-18 березня 2017 року м. Запоріжжя); « Juridica stintifica in condi iile de integrare Europeana Ukraina si Moldova: repere modern de dezvoltare juridical» (24-25 березня 2017 року, м. Кишиньов); «Громадянське суспільство в Україні: проблеми забезпечення правотворчої діяльності» (31 березня - 01 квітня 2017 року м. Харків); «Міжнародне та національне законодавство: способи удосконалення» (1-2 квітня 2017 року м. Дніпро); «Юридичні наукові дискусії як фактор сталого розвитку правової доктрини та законодавства» (7-8 квітня 2017 року м. Київ); «Пріоритети розвитку юридичних наук у ХХІ столітті» (7-8 квітня 2017 року м. Одеса); «Децентралізація в Україні: теорія та практика конституційної,

адміністративної і муніципальної реформи» (7 квітня 2017 року м. Одеса); «Актуальні питання публічного та приватного права у контексті сучасних процесів реформування законодавства» (14-15 квітня 2017 року м. Херсон); «Реформування законодавства України та розвиток суспільних відносин в Україні: питання взаємодії» (м. Ужгород, 21-22 квітня 2017 року); «Закарпатські правові читання» (22-23 квітня 2017 року м. Ужгород); «Сучасні проблеми виборчого права і методологія його викладання у вищих навчальних закладах України» (м. Київ, 22-23 червня 2017 року).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження викладено в одноосібній монографії, 39 наукових публікаціях, серед яких 23 наукові статті опубліковано у періодичних наукових фахових виданнях (у тому числі 4 – у виданнях іноземних держав), у 16 тезах наукових доповідей та повідомлень на науково-практичних конференціях, круглих столах, форумах, семінарах.

Структура дисертації зумовлена метою та задачами дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що поділяються на 13 підрозділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 482 сторінки, з них основного тексту – 397 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертаційного дослідження, встановлюється зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначаються мета, задачі, об'єкт, предмет, методи дослідження, розкриваються наукова новизна, практичне значення одержаних результатів дослідження, надається інформація щодо особистого внеску здобувача у написання статей та тез наукових доповідей, наводяться дані про апробацію результатів дисертації, публікації, структуру роботи.

У **розділі 1 «Природа правової колізії як юридичного явища»**, що складається з трьох підрозділів, розглянуто основні напрямки, що досліджують поняття правової суперечності, правового конфлікту, прогалини в праві та правової колізії, їх взаємозв'язок та співвідношення. В результаті аналізу джерел виокремлюються основні ознаки правової колізії, що відмежовують її від інших правових явищ.

У *підрозділі 1.1 «Співвідношення соціальної та правової суперечності»* здійснено системний аналіз поглядів на соціальні та правові суперечності, з'ясовано процес еволюції соціальної суперечності в правову з подальшою трансформацією в колізію та прогалину.

Визначено, що соціальні суперечності у сфері правового регулювання поряд із загальними ознаками мають тільки їм притаманні особливості. При аналізі специфічних рис правових суперечностей необхідно враховувати в першу чергу те місце, яке посідає право серед інших сфер життя суспільства. При цьому, природа і сутність права та його властиві суперечності є визначником ступеня перетворюваності соціальної суперечності в правову.

Це знаходить свій прояв у наступному твердженні. Соціальні суперечності з одного боку є джерелом соціального розвитку (позитивний момент), з іншого, породжують соціальну напругу, конфлікти, кризові явища (негативний момент). Правові суперечності, при цьому є найбільш значимим різновидом соціальних суперечностей. Встановлено, що соціальна суперечність формалізується правом та проявляється у формі такого її різновиду як правова. Суперечності можуть вирішуватися різними способами: шляхом здійснення різних правових процедур, за допомогою судочинства, ухвалення рішень у комісіях та інших установах, які застосовують право.

У підрозділі 1.2 «Конфлікт як прояв суперечностей у праві та його основні характеристики» обґрунтовано необхідність дослідження конфлікту через призму основних теорій право розуміння, таких як: юридичний позитивізм, юснатуралізм та соціологічну концепцію права.

Проаналізовано погляди представників всіх трьох течій та визначено, що відповідно до позитивістської концепції праворозуміння, право безпосередньо пов'язується з державою, визначаючи праворозуміння як волю народу, що знайшла своє відображення в законах та інших правових актах країни. У позитивізмі характерним є поєднання суб'єктивного (правомочності конкретного суб'єкта, тобто право, що залежить від волі людини) та об'єктивного права (того, що надано суб'єктам без урахування їхньої волі), їх взаємозв'язок та співіснування. Простежуються суперечності між правом у джерелах і правом суб'єкта. Такі суперечності за своїм характером можна назвати конфліктом. При цьому результатом таких суперечностей (конфліктів) є відсутність узгодженості в межах чинних правових порядків та норм, що встановлені державою. За юснатуралістами принцип формальної рівності призводить до виникнення суперечностей, створюючи при цьому «боротьбу всіх проти всіх». Неможливо безконфліктне існування вищевказаного принципу з наявними юридичними привілеями, оскільки він сам сприяє нерівності людей. Звідси випливає, що рівноправність, за юснатуралістами, породжує конфліктність права.

Визначено, що за соціологічною юриспруденцією, котра реальну сутність права вбачає в реальних суспільних відносинах, а зовсім не в нормі та природі людини, недооцінюється нормативність як якість права. Результатом є наявність конфлікту, бо індивід завжди перебуває під примусом до здійснення правових діянь.

Зроблено висновок, що наявність конфлікту притаманна суспільству в кожний конкретний період розвитку. Залежно від того, позитивне чи природне право є в пріоритеті, залежать причини виникнення конфлікту та колізії. Право посилює конфліктність та одночасно є його регулятором. Колізія при цьому виступає різновидом конфлікту.

У підрозділі 1.3 «Правова прогалина та соціально-правові суперечності» проаналізовано причини виникнення правових прогалин та колізій та визначено, що вони є різними і спричинені неврахуванням законодавцем нормативно-правовими актами всієї різноманітності життєвих ситуацій.

Обґрунтовано, що через наявність прогалин та колізій, що найчастіше виникають через прорахунки, які допускаються при розробці нормативно-правового акту та застосуванні прийомів юридичної техніки, знижується ефективність законодавства та підвищується ризик виникнення конфліктів.

Розвинуто твердження про те, що правова колізія та прогалина в праві існують у правовій реальності відокремлено одна від однієї, але при цьому є різновидами правового конфлікту. Крім того, вищевказані явища безпосередньо пов'язані між собою. Особливості та причини виникнення одного з них можна встановити в процесі аналізу іншого.

Аргументовано, що правові колізії та прогалини мають однією з причин свого виникнення логічний ланцюжок «помилка в правотворчості – помилка, неточність або відсутність регулювання в правозастосуванні», при відмінностях в суб'єктивному та об'єктивному началах. Об'єктивні фактори виникнення правової колізії та прогалини є майже однаковими та взаємопов'язаними, тоді як суб'єктивні причини (поведінка законодавця – суб'єкта та правозастосувача – суб'єкта) є різними. Якщо при правовій колізії воля та дія такого суб'єкта є значною, то при прогалині в праві вона майже відсутня.

Дістало подальшого розвитку твердження, що правова колізія та прогалина в праві є відокремленими, але взаємопов'язаними явищами юридичної дійсності. Відокремлює ці явища те, що сутність і форма правової колізії і прогалини в правотворчості мають різні підстави їх виникнення, формування, передбачають різних учасників при їх виникненні та усуненні. Взаємозв'язок цих явищ виявляється в тому, що вони є правовою та соціальною поведінкою, яку варто розглядати не тільки з негативного боку (як недолік), але і з позитивного – як стимулятор відносин у сфері правотворчості, розробки та прийняття нових норм права.

У підрозділі 1.4. «Правова колізія: ознаки та особливості» виділено основні характеристики правової колізії, що відмежовують її від інших суміжних правових явищ.

Визначено, що правова колізія як явище та поняття в теоретичному та практичному плані виступає як складова частина більш об'ємного явища, такого як «соціальна колізія», котра, будучи складним та багатограним явищем, знаходить свій вияв у різноманітних формах та проявах, а саме у вигляді колізій правових норм, нормативно-правових актів, правових інститутів, правових доктрин.

Обґрунтовано, що правова колізія має як об'єктивний, так і суб'єктивний характер. Правова колізія, що виникає з об'єктивних причин, виступає як явище закономірне, що властиве правовій системі, навіть дуже досконалій. Так, наприклад, у міжнародному приватному праві об'єктивний характер колізійних норм і необхідність їх існування викликані тим, що правові системи держав відрізняються одна від однієї. Що стосується суб'єктивних причин виникнення та існування колізії, то ними є насамперед недосконалість законодавчої техніки, введення понять без обов'язкового пояснення їх змісту, концепція закону як провідного нормативно-правового акта взагалі, тощо.

Аргументовано, що правова колізія в будь-яких формах її прояву як загальнородове поняття і явище асоціюється з різноманітними видами, формами прояву та рівнями розвитку суперечностей. Звідси поняття колізії, залежно від того, в якій сфері життя суспільства і в якому значенні воно вживається, завжди пов'язано з рівнем розвитку або формою вираження. Отже, правову колізію та суперечність у правовій сфері можна розглядати як тотожні явища, бо в реальному житті вони знаходять свій вияв не інакше як у вигляді суперечностей або суперечності тих приписів, що в них містяться.

Виокремлено розуміння того, що правова колізія є соціально-правовим явищем, яке виникає в суспільстві як вид суперечностей та зачіпає інтереси індивідів і знаходить свій прояв у правовій сфері. Причинами її виникнення в рівній мірі є як суб'єктивні так і об'єктивні. При об'єктивних, більше простежується соціальний аспект колізії, динамічний розвиток суспільства та відносин, що потребують урегулювання правом, а при суб'єктивних, відображає за своїм змістом певні явища правової сфери, тобто знаходить своє правове закріплення у вигляді норм (правил поведінки), що містяться в нормативно-правових актах (соціальна суперечність знаходить свій зовнішній прояв через суперечності в праві).

У розділі 2 «Колізії в муніципальному праві та забезпечення єдиного розуміння та застосування принципів і норм права», що складається з чотирьох підрозділів, проаналізовано основні наукові підходи щодо сутності, ознак, змісту, причин колізій в муніципальному праві, їх особливостей та відмінних ознак.

У підрозділі 2.1. *«Причини виникнення колізій в муніципальному праві»* акцентовано увагу на тому, що причинами виникнення такого явища як правова колізія є фактори об'єктивного та суб'єктивного змісту. До перших відносять ті, що меншою мірою залежать або зовсім не залежать від волі суб'єкта правотворчості, які виникають у сфері правового регулювання у зв'язку з постійним реформуванням суспільних відносин, до інших - ті, що залежать від професіоналізму та компетентності відповідного суб'єкта. Аргументовано, що правова колізія в муніципальному праві виникає в залежності від того яким чином зорганізовується та реалізовується правотворча діяльність відповідного суб'єкта. При цьому, визначено, що серед об'єктивних причин виникнення колізій в муніципальному праві найбільшої ваги з-поміж великої кількості наявних відіграють наступні. По-перше, динаміка суспільних відносин, швидкоплинність процесів в рамках реформи місцевого самоврядування, децентралізаційних ідей та відсутність чіткого розмежування повноважень в рамках системи місцевого самоврядування та переліку питань місцевого значення. По-друге, множинність суб'єктів правотворчості, що призводить до неузгодженості між відповідними нормативно-правовими актами, а в деяких випадках і неможливості такої через відсутність ієрархічної, структурно узгодженої, нормативно закріпленої системи нормативно-правових актів держави. До суб'єктивних причин виникнення колізій в муніципальному праві віднесено відсутність достатньої компетенції в здійсненні муніципальної правотворчості та відсутність належної правової експертизи відповідного акту.

У підрозділі 2.2. «Розмежування повноважень в системі органів публічної влади та колізії в муніципальному праві» визначено, що колізії в муніципальному праві мають місце як в правотворчій так і в правозастосовній практиці. У процесі правотворчості допускаються стикання або однорідних, або різнохарактерних положень, що є порушенням базових принципів співвідношення між правовими актами. Частими є ситуації, коли два чинних нормативних акти протилежно повторюють один одного. При цьому відсутність в окремих сферах правотворчої практики плановості та систематизації призводить до виникнення правових колізій.

Обґрунтовано думку про те, що відсутність чіткого деталізованого законодавства з питань, віднесених до предметів спільного відання місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування; недосконалість системи правового регулювання сфери взаємовідносин між регіонами; відсутність чітко злагодженого механізму погодження інтересів адміністративно-територіальних одиниць при прийнятті нормативно-правових актів є першопричиною виникнення колізій в муніципальному праві, зокрема такого їх виду як колізії компетенції. При цьому суперечності, що виникають в муніципальному праві, виникають у результаті перевищення повноважень органів місцевого самоврядування, котрі часто втручаються в повноваження органів державної влади на місцях.

Визначено, що відповідно до засад розподілу влади, що зазначені в Основному Законі України, діяльність органів місцевого самоврядування не є належною до жодної з гілок влади. Проте між органами державної влади та органами місцевого самоврядування є певний змістовний зв'язок. Основою такого є єдність функцій та завдань, які покликані здійснювати органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування; єдність влади, яку здійснюють органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, що впливає із ст. 5 Конституції України; єдність в основному принципів, на яких будується апарат державного управління і виконавчий апарат місцевого самоврядування. Органи місцевого самоврядування, функціонуючи на принципах децентралізації державного управління (правової, організаційної, фінансової автономії), беруть участь у реалізації в межах Конституції і законів України основних функцій і завдань держави. У сфері взаємодії нормативно-правових актів різних гілок влади в законодавстві досить чітко визначений статус різних органів та співвідношення актів, що вони видають. Незважаючи на це, часто виникає неправильне розуміння та використання органом держави своєї компетенції, що в результаті створює правову колізію.

Зроблено висновок, що досить велика кількість суперечностей та невідповідностей виникає через порушення органами своєї компетенції. Орган або виходить за межі своєї компетенції, або присвоює собі повноваження інших, або не здійснює своїх закріплених повноважень повною мірою. Допускається вторгнення в чужі сфери, що породжує правові колізії.

Аргументовано, що низький рівень нормативної дефініції розмежування повноважень в системі органів публічної є тією передумовою, що призводить до виникнення колізій в муніципальному праві.

У підрозділі 2.3. «Колізії в муніципальному праві в системі правових колізій та їх особливості» розглядається багатоманітність правових колізій, виводиться поняття муніципально-правової колізії, з'ясовуються її характерні ознаки та особливості, а також місце серед інших подібних явищ.

Акцентовано увагу на різноманітних класифікаціях правових колізій за тими чи іншими чинниками, зокрема, за характером причин та умов, за підпорядкованістю від типів об'єктів, за системними закономірностями права, залежно від наміру нормотворчого органу, за ступенем безсумнівності, за ступенем тяжкості, тощо. При цьому вказується, що всі класифікації є умовними, оскільки при детальнішому аналізі відповідної правової колізії дуже важко вказати, в якій сфері виникли безпосередні передумови та чинники її виникнення, необхідно чітко визначити, яким із факторів надавати перевагу.

Визначено, що колізією в муніципальному праві є правова суперечність, що виникає під час реалізації територіальною громадою свого конституційного права на вирішення питань місцевого значення безпосередньо і (або) через органи місцевого самоврядування, що проявляється при прийнятті нормативних актів цими органами та їх посадовими особами.

Зроблено висновок про те, що колізіям в муніципальному праві притаманні такі особливості. По-перше, залежність від правової системи країни і відповідно законодавчого регулювання місцевого самоврядування. По-друге, сфера суспільних відносин, у якій найчастіше виникають муніципально-правові колізії, – питання місцевого значення і делеговані органам місцевого самоврядування державні повноваження. По-третє, найбільш часто правові колізії виникають при регулюванні таких типових питань: установлення тарифів за різні види послуг, розпорядження земельними ділянками, муніципальний земельний контроль, участь у запобіганні та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, володіння, користування і розпорядження муніципальним майном.

Обґрунтовано існування двох основних груп колізій в муніципальному праві:

1) класичні муніципально-правові колізії, що виникають між різними елементами правової системи, між різними чи однаковими за силою нормативно-правовими актами, їх ще можна назвати ієрархічними муніципально-правовими колізіями;

2) муніципально-правові колізії компетенції, які виникають через недостатність у нормативному закріпленні та розмежуванні повноважень і компетенції між органами публічної влади на місцях.

Зроблено висновок про особливість муніципально-правових колізій компетенції, котра полягає в тому, що вони можуть утворюватися не двома суперечливими нормами, а дією цілого комплексу неузгоджених між собою правових норм та можуть бути причиною колізій між конкретними правовими нормами.

У підрозділі 2.4. «Стандарти місцевого самоврядування англосаксонської моделі та колізії в муніципальному праві» акцентовано увагу на виникненні правових колізій в країнах з англо-американською системою права та способах їх розв'язання на прикладі деяких зарубіжних країн.

Встановлено, що значна частина країн Західної Європи пройшла в своєму шляху становлення держави реформу місцевого самоврядування. Формування централізованих держав стало причиною «роздвоєння» публічної влади між двома системами організації суспільного життя – централізованою і децентралізованою (місцевою, муніципальною), але через те, що процес «збирання» громад в одну централізовану державу був не однаковий, децентралізований рівень публічної влади теж формувався по-різному. Сьогодні в західноєвропейських країнах склався досить чіткий механізм поділу функцій центрального і місцевого державного управління, дедалі ширше делегуються органам місцевого управління державні функції і розширюються їхні права у вирішенні місцевих питань. Дістало подальшого твердження про те, що функціональна диференціація і зростаюча централізація – дві важливі, хоч зовсім не завжди гармонійні тенденції в процесі подальшого затвердження правового характеру взаємовідносин між публічною владою і підвладними суб'єктами права в зарубіжних країнах.

Зроблено висновок про специфіку муніципального права та правових колізій в ньому в англосаксонській системі, де прослідковуються наступні особливості: значна автономія органів місцевого самоврядування по відношенню до держави; відсутність ієрархії нормативно-правових актів та визнання верховенства закону в різних його проявах ускладнює розуміння моделі виявлення та вирішення правової колізії; акти органів місцевого самоврядування є непідпорядкованими нікому, але при цьому перебувають під судовим контролем, оскільки судовий прецедент є важливим джерелом права; для вирішення колізії в разі її виникнення застосовується тільки одне правило: «більш пізній акт підлягає застосуванню порівняно з раннім»; органи місцевого самоврядування функціонують в межах закріпленої в законі своєї компетенції.

У підрозділі 2.5. «Стандарти місцевого самоврядування континентальної системи та колізії в муніципальному праві» зосереджено увагу на особливостях місцевого самоврядування в країнах з відповідної правовою системою, специфіки виникнення колізій в муніципальному праві вказаних країн та механізму їх розв'язання.

Отримало подальшого розвитку твердження про те, що в країнах з континентальною системою права прослідковується поєднання державного управління на місцях та місцевого самоврядування. Це пов'язано з подвійним функціонуванням на одній території органів місцевого самоврядування, що обрані населенням на основі виборів та призначених управлінців. Визначена на загальнодержавному рівні ієрархія нормативно-правових актів дозволяє чітко визначити місце актів органів місцевого самоврядування. При вирішенні правових колізій застосовуються принципи пріоритету акта за його юридичною силою. При цьому сильна позиція суду та безумовна можливість звернутися до

нього для вирішення спірного питання, що виникає між актами. Дублювання актів як на рівні місцевого самоврядування, так і на рівні центральної влади на місцях та посилений контроль з боку центральної влади зменшує ризик виникнення правових колізій. Багатовікова традиція існування континентальної системи є засадами ефективних методів запобігання та вирішення тих суперечностей у праві, які можуть виникнути.

У розділі 3 «Способи вирішення колізій в муніципальному праві», що складається з чотирьох підрозділів, визначаються та характеризуються основні принципи розв'язання колізій в муніципальному праві, загальні правила попередження, усунення та уникнення таких. Розглядається муніципальна правотворчість як важливий елемент ефективного механізму розв'язання колізій в муніципальному праві та судова практика вирішення таких.

У підрозділі 3.1. «Основні принципи вирішення колізій в муніципальному праві» визначено, що принципами вирішення колізій в муніципальному праві є основні засади, що визначають вирішення правових суперечностей, які виникають при вирішенні населенням безпосередньо і (або) через органи місцевого самоврядування питань місцевого значення, при виданні актів органів місцевого самоврядування або їх посадових осіб.

Дістало подальшого розвитку твердження про те, що додержуючись вимог законодавства органи публічної влади на місцях (органи місцевого самоврядування та органи державної влади) забезпечують дії принципу верховенства права. При цьому правова експертиза нормативно-правових актів є необхідним гарантом такого. У правозастосовній практиці при вирішенні правових колізій насамперед застосовуються загальні правила та принципи вирішення колізій правових норм та нормативно-правових актів. В основному вони виходять із принципу пріоритету одного нормативного акта над іншим. Відповідно до теорії права, правові акти перебувають у певній ієрархії між собою і їх відповідність визначається із загальноправових принципів та пріоритетів.

В ході дослідження визначено, що принципами вирішення колізії в муніципальному праві є основні засади, що визначають вирішення правових суперечностей, які виникають при вирішенні територіальною громадою безпосередньо і (або) через органи місцевого самоврядування питань місцевого значення при виданні актів органів місцевого самоврядування або їх посадових осіб. Виокремлено, що для вирішення колізій в муніципальному праві застосовуються як загальні принципи вирішення правової колізії, а саме принцип пріоритету одного акту над іншим та принцип прийняття більш пізнього акту, так і спеціальний – судового врегулювання.

У підрозділі 3.2. «Загальні правила попередження та вирішення колізій в муніципальному праві» акцентується увага на тому, що процедури запобігання та вирішення колізій в муніципальному праві – це нормативно закріплений порядок здійснення правової діяльності уповноважених суб'єктів, спрямований на запобігання та вирішення суперечностей, що виникають при прийнятті актів органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб при

вирішенні територіальною громадою безпосередньо і (або) через органи місцевого самоврядування питань місцевого значення.

Вищевказані процедури логічно поділяються на два види залежно від того, які органи-суб'єкти їх здійснюють та що вони мають за мету. Це превентивні (запобіжні) та судові.

Аргументовано твердження про те, що до превентивних процедур доречно вважати належними форми взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування, спрямовані на вирішення правових колізій. Крім того, превентивною процедурою цілком слушно можна вважати процедуру здійснення правової експертизи нормативно-правового акту органу місцевого самоврядування та акту їх посадових осіб.

Акцентовано увагу на тому, що колізії в муніципальному праві ефективніше попередити ніж розв'язувати. В свою чергу вирішення колізій в муніципальному праві полягає у виявленні їх у нормативно-правових актах та застосуванні найбільш ефективних способів для їх розв'язання. Встановлено, що судовий спосіб розв'язання колізій в муніципальному праві є спеціальним засобом, спрямованим на усунення правової колізії в муніципальному праві. Його специфіка обумовлюється колом суб'єктів звернення до суду та місцем муніципально-правового акту в системі нормативно-правових актів України.

Обґрунтовано твердження про те, що до елементів запобігання колізій в муніципальному праві необхідно віднести належний реєстр всіх нормативно-правових актів (включно із муніципально-правовими), що дозволяє виявляти суперечності між правовими актами, тим самим допомагати в їх вирішенні. В Україні Міністерство юстиції створило Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів, який дозволяє відстежувати вже наявні та щойно прийняті нормативно-правові акти, без муніципально-правових. Проте такий реєстр не уявляється можливим повноцінно застосовувати для виявлення колізій у муніципальному праві, оскільки останні найчастіше виникають при суперечках між різними за силою нормативно-правовими актами.

Зроблено висновок про те, що запобігання правовим колізіям в муніципальному праві спрямовано на недопущення виникнення таких і включає: проведення попередньої юридичної експертизи нормативно-правових актів і їх узгодження; складання планів і програм проектів нормативно-правових актів, здійснення правових прогнозів, тощо.

Вирішення правових колізій в муніципальному праві спрямоване на повне виключення таких. Воно полягає в: прийнятті правового акта замість тих, що суперечать один одному; скасуванні одного з тих актів, що суперечать один одному; визнанні акта неконституційним, тощо.

У підрозділі 3.3. «Муніципальна правотворчість та вирішення колізій в муніципальному праві» з'ясовано основні характеристики нормативно-правового акту як підзаконного, визначено специфіку муніципальної правотворчості на прикладі Ужгородської міської ради та визначено її вплив на вирішення колізій в муніципальному праві.

Визначено, що відповідно до законодавства за конкретним органом закріплені повноваження видавати підзаконні нормативно-правові акти, що

засновані на законі. Вказуються рамки правотворчої компетенції та види нормативно-правових актів, що їй відповідають. В українському законодавстві дане питання чітко та належним чином не вирішено ані в Конституції, ані у спеціальному законі. Така неврегульованість є причиною для порушення законності в правотворчій сфері та веде до суперечливості. Підзаконний нормативний акт може прийматися в межах чітко визначених формул «на основі закону», «на його виконання», «у відповідності із законом», «не повинен суперечити закону», тощо. Через підзаконні акти здійснюється опосередкованість норм закону через відновлення, доповнення, конкретизацію, розвиток, деталізацію. Підзаконним актам властивий більш «легкий» порядок прийняття, опублікування та введення в дію в порівнянні із законом. Норми підзаконних актів є видовими щодо норм законів, які є родовими. Констатовано, що така взаємозалежність породжує правило про те, що орган, який приймає підзаконний акт, не може прийняти видову норму, якщо відсутня родова, тобто відсутність регулювання з даного питання в законі унеможливорює його розкриття підзаконним актом. Система підзаконних актів має свою ієрархічну основу, яка базується не стільки на ієрархії органів, що їх видають, скільки на нормативно закріпленому становищі нормативно-правових актів того чи іншого органу в системі нормативно-правових актів України.

Визначено, що в системі нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб виділяють такі види: статут органу місцевого самоврядування; акти, рішення, що їх приймає населення відповідної адміністративно-територіальної одиниці, тобто територіальна громада; акти, що приймає відповідна рада; акти голів відповідних рад; акти апарату органу місцевого самоврядування.

Обґрунтовано думку, що чинне законодавство України не передбачає обов'язку органів та посадових осіб місцевого самоврядування здійснювати державну реєстрацію нормативно-правових актів, які вони ухвалюють. І запропоновано доповнити ст. 59 Закону України «Про місцеве самоврядування» твердженням про те, що нормативно-правові акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування підлягають державній реєстрації, яку відповідно мають здійснювати органи Міністерства юстиції України з відповідним визначенням територіальної підпорядкованості.

Зроблено висновок про те, що чітка регламентація та нормативне закріплення суб'єктів правотворчості з вказівкою на те, який акт, якої юридичної сили він матиме право приймати, надасть змогу територіальній громаді та органу місцевого самоврядування гарантувати місце того чи іншого нормативно-правового акта в системі; встановити взаємозв'язок між нормативно-правовими актами однакової сили та визначити наявність ієрархічної підпорядкованості між нормативно-правовими актами, що допоможе уникнути великої кількості правових колізій в муніципальному праві.

У підрозділі 3.4. «Судова практика та вирішення колізій в муніципальному праві» розкривається роль та значення судів у вирішенні справ із розв'язання правових колізій.

Визначається, що подолання судами правових колізій відбувається таким чином: обирають одну із суперечних норм, керуючись колізійними правилами галузевого верховенства: «наступний закон скасовує дію попереднього», «спеціальний закон скасовує дію загального».

Обґрунтовується питання про те, що тлумачення муніципально-правових норм відбувається в специфічних умовах, котрі обумовлені їх особливостями. По-перше, норма права має загальний характер, а застосовувати її необхідно до конкретних життєвих ситуацій. По-друге, правові норми зберігають багато особливих правових термінів, оцінних категорій, понять. По-третє, інтерпретація права порушується неправильним застосуванням законодавчої техніки, відсутністю точної, ясної, зрозумілої мови нормативно-правового акта, тому окремі формулювання виходять розпливчастими, а часом двозначними. По-четверте, інтерпретація породжується суперечливістю змісту, який законодавець вніс у норму права, і тим змістом, який впливає з текстуального вираження норми права.

Акцентовано, що тлумачення норм права є процесом, що формується у взаємозв'язку трьох головних компонентів: з'ясування, роз'яснення та акумулювання двох вказаних у акт інтерпретації. При цьому визначено, що воно є особливим різновидом юридичної діяльності, що спрямована на виявлення сутності нормативно-правових приписів, формулювання волі суб'єктів правотворчості.

Зосереджено увагу на тому, що тлумачення є дієвим способом вирішення правових колізій та має наслідком результативність правового регулювання. Потреба в чіткому та зрозумілому правовому акті в кінцевому підсумку виникає ще у сфері застосування права, а також при інших формах його реалізації, недопущенні виникнення правової колізії. Так, уявлення змісту досліджуваної норми інтерпретаційного акта вирішує колізію в праворозумінні, вказуючи єдиний вірний варіант її розуміння і застосування. Метою інтерпретації є справедливе застосування приписів, що містяться в нормі права до конкретних випадків життя, усунення нечіткостей, незрозумілих моментів у міркуванні положень норм права, переклад змісту норми, що тлумачиться, мовою конкретних висловлювань та запобігання появі іншого тлумачення, а метою тлумачення є відтворення понять, що неодмінно пов'язував з конкретною нормою суб'єкт право творення. При цьому, констатується, що правова колізія може бути ліквідована, по-перше, якщо будуть з'ясовані передумови та причини її виникнення, і, по-друге, тільки в результаті тлумачення, сформульованого в інтерпретаційному акті, що фіксує правороз'яснювальне рішення.

Зроблено висновок про те, що рішення органів місцевого самоврядування за мотивами їх невідповідності Конституції чи законам України зупиняються у встановленому законом порядку з одночасним зверненням до суду (частина друга статті 144). Цьому конституційному положенню відповідає Закон України «Про місцеве самоврядування» у частині десятій статті 59 якого визначено, що акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування за мотивами їх невідповідності Конституції або

законам України визнаються незаконними в судовому порядку. Таким чином, передбачено та обґрунтовано звернення до суду для вирішення всіх правових колізій, які виникають у системі місцевого самоврядування. Звернення до суду для вирішення спору та вирішення правової колізії є найефективнішим способом для усунення правових колізій у муніципальному праві.

ВИСНОВКИ

В ході теоретичного узагальнення та нового вирішення наукової проблеми, пов'язаної із з'ясуванням поняття правової колізії в муніципальному праві, її особливостей та притаманних їй способів попередження та вирішення зроблено наступні висновки. Найсуттєвішими з яких є:

1. Суперечність становить собою процес руху протилежностей у напрямі переходу однієї в іншу, включаючи і сам цей перехід. Соціальна суперечність становить собою відносини між протилежностями в соціальному світі, що виникають у процесі розвитку сфери соціальних відносин та виражають протилежні або розбіжні тенденції цього розвитку.

2. основними відокремлюючими ознаками правової колізії є наступні:

- правова колізія, будучи складним та багатогранним явищем, знаходить свій вияв у різноманітних формах та проявах, а саме у вигляді колізій правових норм, нормативно-правових актів, правових інститутів, правових доктрин. Залежно від обсягу тих чи інших колізійних категорій та понять, у міру зменшення об'єктивних умов можна скласти ланцюжок, що адекватно відображає дійсність: соціальна колізія – правова колізія – колізія нормативно-правових актів – колізії законів – колізії підзаконних актів – колізії правових інститутів – колізії правових норм. Природно, що в такій рівності завжди присутній елемент умовності. Проте таке твердження дає можливість уявити той факт, що колізія як явище не існує сама по собі у відриві від інших пов'язаних з нею явищ, а тісно пов'язана та взаємодіє, створюючи певний логічний ланцюжок;

- правова колізія взагалі та колізія правових норм і законів має як об'єктивний, так і суб'єктивний характер. Правова колізія, що виникає з об'єктивних причин, виступає як явище закономірне, що властиве правовій системі, навіть дуже досконалій. Так, наприклад, у міжнародному приватному праві об'єктивний характер колізійних норм і необхідність їх існування викликані тим, що правові системи держав відрізняються одна від однієї. Що стосується суб'єктивних причин виникнення та існування колізії, то ними є насамперед недосконалість законодавчої техніки, введення понять без обов'язкового пояснення їх змісту, концепція закону як провідного нормативно-правового акта взагалі тощо;

- правова колізія в будь-яких формах її прояву як загальнородове поняття і явище асоціюється з різноманітними видами, формами прояву та рівнями розвитку суперечностей. При цьому правову колізію та суперечність у правовій сфері можна розглядати як тотожні явища, бо в реальному житті вони знаходять свій вияв не інакше як у вигляді суперечностей або суперечності тих приписів, що в них містяться;

- правова колізія залежно від своїх особливостей, включно з характером та рівнем розвитку, виступає не тільки у своїх власних формах прояву, але й поділяється на певні відмінні один від одного види;
- колізія є соціально-правовим явищем. Виникаючи в суспільстві як вид суперечностей, вона зачіпає інтереси індивідів та знаходить свій прояв у правовій сфері; причини її виникнення є такими, що не залежать від волі людей, є невідворотними (тут більше простежується соціальний аспект колізії, динамічний розвиток суспільства та відносин, що потребують урегулювання правом), і такими, що цілком залежать від волі суб'єкта; відображає за своїм змістом певні явища правової сфери, тобто знаходить своє правове закріплення у вигляді норм (правил поведінки), що містяться в нормативно-правових актах; соціальна суперечність знаходить свій зовнішній прояв через суперечності в праві.

3. Причинами виникнення колізій в муніципальному праві є такі.

а) на стадії правотворчої діяльності вони виникають у зв'язку з недосконалою юридичною технікою та помилками в застосуванні засобів. Вони полягають у такому:

- законодавчі помилки призводять до колізій у нормативно-правових актах;
- відсутності чіткого розмежування предметів відання між органами публічної влади на місцях, що призводить до колізії компетенції, яка має два рівні: колізії компетенції між органами державної влади та органами місцевого самоврядування та колізії компетенції між органами місцевого самоврядування та місцевими органами державної влади;

б) на стадії правозастосовної діяльності причинами виникнення колізій у муніципальному праві є:

- нормативний акт, що містить певну кількість неточностей, породжує колізії при його виконанні;
- нечіткість та невизначеність нормативного регулювання;
- відмінність у праворозумінні;
- порушення компетенції органів місцевого самоврядування ;
- хибне тлумачення правозастосовними органами.

4. В місцевому самоврядуванні наразі переважають колізії, які виникли в результаті недоліків при застосуванні правил, способів та методів юридичної техніки. В ході дослідження встановлено, що більшість колізій в муніципальному праві виникає через відсутність уніфікованих правил здійснення правової експертизи нормативно-правового акту органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб. Кожне відповідне управління правового забезпечення того чи іншого органу місцевого самоврядування має свої власні типові правила здійснення правової експертизи, що так само породжують неточності та суперечності в праві. А наявність єдиних стандартів призвело б до уникнення значної частини таких.

5. Колізія в муніципальному праві є правовою суперечністю, що виникає під час реалізації територіальною громадою свого конституційного права на вирішення питань місцевого значення безпосередньо і (або) через органи місцевого самоврядування, що проявляється при прийнятті нормативних актів цими органами та їх посадовими особами. Правовим колізіям у сфері місцевого

самоврядування притаманні такі особливості:

- залежність від правової системи країни і відповідно законодавчого регулювання місцевого самоврядування;
- сфера суспільних відносин, у якій виникають правові колізії, – питання місцевого значення і делеговані органам місцевого самоврядування державні повноваження;
- найбільш часто правові колізії виникають при регулюванні таких типових питань: встановлення тарифів за різні види послуг, розпорядження земельними ділянками, муніципальний земельний контроль, участь у запобіганні та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, володіння, користування і розпорядження муніципальним майном.

6. Основними видами колізій в муніципальному праві є:

- класичні муніципально-правові колізії, що виникають між різними елементами правової системи, між різними або однаковими за силою нормативно-правовими актами, їх ще можна назвати ієрархічними муніципально-правовими колізіями;
- муніципально-правові колізії компетенції, які виникають через недостатність у нормативному закріпленні та розмежуванні повноважень та компетенції.

7. Дослідження способів запобігання та вирішення правових колізій у муніципальному праві дозволяє констатувати, що:

- запобігання правовим колізіям спрямовано на недопущення виникнення таких у муніципальному праві. Запобігання – є превентивним заходом, що включає в себе вдосконалення нормотворчої техніки, проведення правової експертизи муніципальних нормативно-правових актів;
- виявлення правових колізій спрямовано на виявлення таких у муніципальному праві та включає такі елементи. По-перше, здійснення моніторингу всього законодавства (галузевого включно). По-друге, ведення реєстру нормативно-правових актів у державі в цілому та реєстрів муніципально-правових актів у межах конкретної адміністративно-територіальної одиниці та можливість їх зіставлення, що дозволить виявляти правові колізії;
- вирішення правових колізій спрямовано на їх повне подолання. При цьому варто вказати, що усунення автоматично не тягне за собою їх повну відсутність у правовому житті.
- подолання є тимчасовим вирішенням колізій із застосуванням певної правової норми.

8. Загальними правилами вирішення правових колізій у муніципальному праві є наступні: у разі суперечності нормативно-правових актів різної юридичної сили застосовується акт, що має вищу юридичну силу; у разі суперечності між загальними та спеціальними нормативно-правовими актами застосовується спеціальний нормативно-правовий акт; у разі суперечності між нормативно-правовим актом, прийнятим раніше, і нормативно-правовим актом, прийнятим пізніше, з одного й того самого питання діє нормативно-правовий акт, прийнятий пізніше; закони та інші правові акти не повинні суперечити Конституції. Загальні правила вирішення правових колізій у муніципальному праві відіграють важливу роль у подоланні та вирішенні таких.

9. Правовий механізм вирішення колізій в муніципальному праві є системою взаємопов'язаних спеціальних правових засобів, за допомогою яких справляється правовий вплив на правові колізії з метою їх вирішення. Елементами механізму вирішення правових колізій у сфері місцевого самоврядування є принципи вирішення колізій, процедури запобігання та вирішення колізій. Принципами вирішення правових колізій у сфері місцевого самоврядування є основні засади, що визначають вирішення суперечностей у правовій системі, які виникають при вирішенні населенням безпосередньо і (або) через органи місцевого самоврядування питань місцевого значення.

Зміст механізму вирішення колізій в муніципальному праві складають права й обов'язки суб'єктів правовідносин, які реалізуються в правозастосовній діяльності. Повноваження суб'єктів правовідносин є різними. Одні з них мають широкі права з виявлення і вирішення правових колізій у сфері місцевого самоврядування, діяльність же інших – спрямована тільки на вирішення суперечностей, треті – мають лише право звертатися в суд для вирішення правових колізій у муніципально-правових актах.

Для вдосконалення правового інституту вирішення правових колізій у сфері місцевого самоврядування пропонуються такі моменти. По-перше, закріпити в законодавстві темпоральний колізійний принцип та принцип пріоритету повноважень.

Темпоральний колізійний принцип установлює пріоритет правової норми, прийнятої пізніше, тобто в разі суперечності між правовими нормами (або актами), що мають однакову юридичну силу, але прийняті в різний час, пріоритет має норма, прийнята пізніше.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія:

1. Ленгер Я. І. Муніципально-правові колізії: загальнотеоретичний аспект: монографія / Я. І. Ленгер. – 2017. 336 с.

Рецензії:

1. Щербанюк О. В. Рецензія на монографію Ленгер Яни Іванівни на тему «Муніципально-правові колізії: загальнотеоретичний аспект». *Держава та регіони. Серія Право. № 2.* – 2017. – С. 141-142.

2. Магновський І.Й. Рецензія на монографію Ленгер Яни Іванівни на тему «Муніципально-правові колізії: загальнотеоретичний аспект». *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки. №3.* - 2017. – С. 183-184.

В яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Ленгер Я.І. Конфлік як правовий феномен: органічний, радикальний та комунікативний підхід. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Юридичні науки.* - №18. – 2015. – С. 41-44.

2. Ленгер Я.І. Колізії в муніципальному праві: загальнотеоретичний аспект. *Право і суспільство.* - № 5. – 2015. – С.14-17.

3. Ленгер Я.І. Конфлікт та колізія як різновид протиріччя в праві – електронне фахове видання. *Порівняльно аналітичне право*. - № 6. – 2016. – С. 59-61.
4. Lenger Y. Conflicts of competence in municipal law, their types. *Visegrad Journal on Human Rights*. - № 6. – 2016. – С. 113-117.
5. Ленгер Я.І. Повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування: колізійні питання делегування. *Вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. Випуск 37. Том 1. 2016. – С. 44-49.
6. Ленгер Я.І. Вибірчі права внутрішньо переміщених осіб в Україні: колізійні питання та можливі шляхи їх усунення. *Конституційно-правові академічні студії*. – №1. - 2016. – С. 19-26.
7. Yana Lenger Axiology of conception of legal collision in municipal law and its resolution mechanism. *Juridic National; teorie si practica*. - №2 (24). – 2017. – С. 57-60
8. Ленгер Я.І. Внутрішні причини та зовнішні фактори виникнення правових колізій в муніципальному праві. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. – Випуск 2. Том 2. – 2017. – С. 25-28.
9. Ленгер Я.І. Механізм вирішення правових колізій в муніципальному праві, його елементи. *Актуальні проблеми держави і права*. – 2017. - № 78. – С. 81-85.
10. Ленгер Я.І. Органи місцевого самоврядування та інші органи як суб'єкти правовідносин із врегулювання муніципально-правових колізій. *Вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. Випуск 44 - 2017. – С. 52-55.
11. Ленгер Я.І. Класифікація колізій в муніципальному праві. *Вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. Випуск 42. - 2017. – С. 44-46.
12. Ленгер Я.І. Ієрархічний та змістовний принципи вирішення правових колізій в муніципально-правових актах. *Вісник Херсонського університету*. – 2017. - Випуск 2. Том 1. – С. 52-55.
13. Ленгер Я.І. Пріоритет нормативно-правового акту як спосіб розв'язання колізії. *Держава та регіони*. - № 1. – 2017. – С. 19-25.
14. Ленгер Я.І. Категорії правовий конфлікт та колізія: аналіз через призму теорій право розуміння. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. – Випуск 1. Том 2 – 2017. – С.50-53.
15. Ленгер Я.І. Правові колізії між рівними за юридичною силою правилами поведінки, їх особливості. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2. – 2017. С. 20-22.
16. Ленгер Я.І. Взаємодія органів публічної влади як спосіб попередження та розв'язання муніципально-правової колізії *Фаховий електронний журнал. Юридичний науковий електронний журнал*. № 3. – 2017. С. 36-39.
17. Lenger Y. Law making activity as an effective means of avoiding and resolution of conflicts in the municipal law. *Science of Europe*. – №13(13). – Vol 4. – 2017. - P.97-100
18. Ленгер Я.І. Выявление, решение и устранение правовых коллизий как элементы эффективного механизма их преодоления. *Leges si Viata*. - №

4/2(304). – 2017. – С. 71-74.

19. Ленгер Я.І. Закономірності розв'язання правових колізій в муніципальному праві. *Науковий вісник публічного і приватного права.* - № 1. – 2017. – С. 22-25.

20. Ленгер Я.І. Правова природа колізії та її особливості в муніципальному праві. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* - Випуск 25. – 2017. – С. 14-18.

21. Ленгер Я.І. Форми співвідношення закону та підзаконного акту як умова уникнення колізій в муніципальному праві. *Право і державне управління.* – 2017. -№ 1. – С. 31-36.

22. Ленгер Я.І. Принципи вирішення правових колізій в муніципальному. *Право і суспільство.* – 2017. - № 2. – С. 21-26.

23. Ленгер Я.І. Правова експертиза нормативно-правового акту як превентивно-контрольна процедура вирішення правової колізії в муніципальному праві. *Прикарпатський юридичний вісник.* – 2017. - № 1. - С. 34-37.

Які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

24. Lenger Yana. Concept and elements of the constitutional system: theoretical and legal framework. Principy v práve: zborník prispevkov z medzinarodnej vedeckej konferencie, 14 mája 2015, Bratislava. – 2015. – S. 79-84.

25. Lenger J. I. Realizacia zakladnych principov prav človeka cez prizmu činnosti orgánov sudnej vlády: skusenosti Európskeho sudu pre ľudské práva. Umenie a právo: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie, 2 júna 2016, Skalnaté pleso. - Bratislava. – 2016. – S.114-117.

26. Ленгер Я.І. Питання делегування повноважень органів державної влади: законодавчі колізії. Конституційно-правове будівництво на зламі епох: пошуки оптимальних моделей: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 22-23 квітня 2016 року – Ужгород: Ужгородський національний університет. – 2016. – С. 164-168.

27. Ленгер Я.І. Децентралізація як юридичний засіб подолання колізій між рівнями публічної влади. Фундаментальні проблеми юриспруденції: тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 17-19 листопада 2016 року/За загальною редакцією Я.В. Лазура, О.Я. Рогача, М.В. Савчина. – Ужгород. – 2016. – С. 232-237.

28. Ленгер Я.І. Реалізація принципу несуперечливості закону й підзаконного акту та уникнення колізій у праві. Науковий потенціал та перспективи розвитку юридичної науки: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 17-18 березня 2017 року/За загальною редакцією Т.О. Коломоєць. - Запоріжжя. - 2017 – С.23-26.

29. Ленгер Я.І. Примирювальні та судові процедури вирішення колізій в муніципальному праві: Україна та зарубіжний досвід. Juridica stinificain condiiile de integrare Europeana Ukraina si Moldova: repere modern dedezvoltare juridical: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Республіка

Молдова, 24-25 березня 2017 року/За загальною редакцією V.Vujog. – Chisinau. – 2017. – С.89-92.

30. Ленгер Я.І. Дотримання принципу ієрархічності нормативно-правових актів як елемент системи попередження правових колізій. Громадянське суспільство в Україні: проблеми забезпечення правотворчої діяльності: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 31 березня - 01 квітня 2017 року. – Х.: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2017. – С. 21-24.

31. Ленгер Я.І. Удосконалення правил правотворчої діяльності як елемент механізму попередження правових колізій. Міжнародне та національне законодавство: способи удосконалення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Дніпро, 1-2 квітня 2017 року. – Дніпро: Дніпропетровський гуманітарний університет. – 2017. – С. 37-39. Форма участі особиста або дистанційна.

32. Ленгер Я.І. Децентралізаційні процеси та причини виникнення правових колізій в муніципальному праві. Юридичні наукові дискусії як фактор сталого розвитку правової доктрини та законодавства: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 7-8 квітня 2017 року. – К.: Центр правових наукових досліджень. – 2017. – С. 14-17.

33. Ленгер Я.І. Колізії в муніципальному праві. Пріоритети розвитку юридичних наук у ХХІ столітті: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 7-8 квітня 2017 року. – Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2017. - С. 20-22.

34. Ленгер Я.І. Реформування системи місцевого самоврядування як можливий захід попередження колізій в муніципальному праві. Децентралізація в Україні: теорія та практика конституційної, адміністративної і муніципальної реформи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 7 квітня 2017 року. - Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2017. – С.168-170.

35. Ленгер Я.І. Колізії компетенції як найбільш типові та характерні для муніципального права. Актуальні питання публічного та приватного права у контексті сучасних процесів реформування законодавства: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Херсон, 14-15 квітня 2017 року/За загальною редакцією В.М.Стратонова, Херсон. - 2017. – С.26-30.

36. Ленгер Я.І. Реалізація прав внутрішньо переміщених осіб, суперечливі моменти та способи їх розв'язання. Здійснення та захист прав внутрішньо переміщених осіб: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 20 квітня 2017 року/За заг. ред. О. Я. Рогача, Я. В. Лазура, М. В. Савчина, Д. М. Белова, Я. Івора, М. В. Менджул. – Ужгород. ТОВ «РІК-У». 2017. С. 77-80.

37. Ленгер Я. І. Чітке розмежування сфер галузевого регулювання як можливий шлях попередження колізійності. Реформування законодавства України та розвиток суспільних відносин в Україні: питання взаємодії: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 21-22

квітня 2017 року. - Ужгород: Ужгородський національний університет, 2017 – С. 29-32.

38. Ленгер Я.І. Правова колізія та прогалина в праві, співвідношення та взаємозв'язок. Закарпатські правові читання: тези ІХ Міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 22-23 квітня 2017 року/ За загальною редакцією В. І. Смоланки, О. Я. Рогача, Я. В. Лазура. – Ужгород. - 2017. – Том 2. – С. 100-103.

39. Ленгер Я. І. Проблемні питання реалізації виборчих прав внутрішньо переміщених осіб. Сучасні проблеми виборчого права і методологія його викладання у вищих навчальних закладах України: Матеріали міжнародної наукової конференції, м. Київ 22-23 червня 2017 року/За загальною редакцією Гриценка І.С., Ключковського Ю.Б., Марцеляка О.В., Стрельцової О.В. – Київ. – 2017. - С.130-134.

АНОТАЦІЯ

Ленгер Я.І. Колізії в муніципальному праві: проблеми теорії та практики. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальність 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право. – ДВНЗ «Ужгородський національний університет» . – Ужгород, 2017.

У дисертації розкрито теоретичні питання та практичні проблеми, що пов'язані з виникненням, існуванням та вирішенням колізій в муніципальному праві. Розкрито сутність та зміст поглядів на колізію в праві, юридичну колізію, протиріччя в праві, прогалину, конфлікт та соціальне протиріччя та визначено основні ознаки правової колізії, а також визначено її місце серед вказаних категорій в площині, визначено правову колізію як суб'єктивне та об'єктивне явище правової дійсності. В ході дослідження визначено, що колізіями в муніципальному праві є правові протиріччя, що виникають через суб'єктивні та об'єктивні причини під час реалізації територіальною громадою безпосередньо або через органи місцевого самоврядування права на вирішення питань місцевого значення, що проявляється при прийнятті такими органами та їх посадовими особами нормативно-правових актів. В дисертації обґрунтовано першочерговість превентивних методів та заходів у сфері колізій в муніципальному праві з констатацією факту ефективності попередження порівняно з розв'язанням та встановлено нерозривний зв'язок між відсутністю чіткого нормативного розмежування предметів відання між органами державної влади на місцях та органами місцевого самоврядування та причинами виникнення колізій в муніципальному праві.

Ключові слова: колізії в муніципальному праві, муніципально-правові колізії, розмежування повноважень в системі органів публічної влади та муніципально-правові колізії, основні принципи розв'язання колізій в муніципальному праві, загальні правила попередження, уникнення та усунення колізій в муніципальному праві, муніципальна правотворчість,

подолання колізій, судова практика розв'язання колізій в муніципальному праві.

АННОТАЦИЯ

Ленгер Я.И. Коллизии в муниципальном праве: проблемы теории и практики. – *Квалификационный научный труд на правах рукописи.*

Диссертация на получение научной степени доктора юридических наук за специальность 12.00.02 – конституционное право; муниципальное право. – ДВНЗ «Ужгородский национальный университет». – Ужгород, 2017.

В диссертации раскрыты теоретические вопросы и практические проблемы, связанные с возникновением, существованием и решением коллизий в муниципальном праве. Раскрыта сущность и содержание взглядов на коллизию в праве, юридической коллизии, противоречия в праве, пробел, конфликт и социальное противоречие и определены основные признаки правовой коллизии, а также определено ее место среди указанных категорий в плоскости, определены правовую коллизию как субъективное и объективное явление правовой действительности. В ходе исследования определено, что коллизиями в муниципальном праве есть правовые противоречия, возникающие по субъективным и объективным причинам при реализации территориальной общиной непосредственно или через органы местного самоуправления права на решение вопросов местного значения, проявляется при принятии такими органами и их должностными лицами нормативно-правовых актов.

В диссертации обоснованно первоочередное значение превентивных методов и мероприятий в сфере коллизий в муниципальном праве с констатацией факта эффективности предупреждения в сравнении с решением и установлено неразрывную связь между отсутствием четкого нормативного разграничения предметов ведения между органами государственной власти на местах и органами местного самоуправления и причинами возникновения коллизий в муниципальном праве.

Ключевые слова: коллизии в муниципальном праве, муниципально-правовые коллизии, разграничение полномочий в системе органов публичной власти и муниципально-правовые коллизии, основные принципы решения муниципально-правовых коллизий, общие правила предупреждения, избежания и устранения коллизий, муниципальное правотворчество и решение муниципально-правовых коллизий, судебная практика при решении коллизий в муниципальном праве.

Annotation

Lenher Y. I. Collisions in Municipal Law: Problems of Theory and Practice. - *Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.*

Dissertation for obtaining the degree of Doctor of Law in specialty 12.00.02 «Constitutional Law; Municipal law».

The research is devoted to the identification of the main problem issues of the emergence, existence and necessity of conflict resolution in municipal law, their specifics and characteristics. It is established that a large number of normative legal acts have been adopted and act in the country, many of which contradict each other and have internal inconsistencies. Legal science and practice have the task to examine thoroughly the causes of the emergence of municipal-legal conflicts and to search the ways to prevent and resolve them.

As a result of the research, it was pointed out that the emergence and growing acuity of municipal-legal conflicts largely depend on the incompleteness of legal regulation of social relations, violation of the rules of legal technique in the adoption of regulatory acts, and ineffective ways of preventing and resolving the latter. Besides, it has been established that the method of settlement and solving of municipal-legal conflicts by setting in the legislation norms defining which normative act should be applied in the case of conflicting regulation of the same social relations has not received proper reflection in the process of law-making. At the same time, it was noted the necessity of developing general and special collisional procedures for identifying and resolving legal conflicts in municipal law.

The analysis of the current legislation gives grounds to justify the reasons and the main factors of municipal-legal conflicts. Detection and research of specific causes, which cause contradictions and instability of social relations in the state, is an actual task of legal science. It is established that the contradictions in the law serve only as a part of social contradictions, but they are the most significant and significant part of these contradictions. This is due to the influence that has the right to the development of social relations.

Defining contradictions in normative legal acts as contradictions in social relations, regulated by the rules of law, it should be said that they are extremely heterogeneous in structure. The most significant and important contradictions in the law are legal collisions - the contradictions that arise between normative and (or) law enforcement acts. This provision is explained by the fact that contradictions that arise on the basis of mutually exclusive normative and law enforcement acts are themselves the ground for the emergence of new social contradictions that increase and strengthen the instability of social relations.

It is argued that due to the overwhelming need to create an effective, truly effective legal mechanism for preventing and overcoming municipal-legal conflicts, careful examination of the causes and preconditions for the emergence of contradictions in the law is necessary to understand not only the consequences but also the very basis that served as the basis the emergence of these legal contradictions. At the same time, in order to create a truly effective mechanism for overcoming municipal and legal conflicts, it is necessary, first of all, to create a legal and regulatory basis that allows solving legal conflicts within the legal framework.

In addition, the author expresses her opinion on the causes of conflicts in municipal law, and also offers a set of measures to prevent and resolve the latter. It is grounded that the principle of ensuring the rule of law and constitution, observance of legal priorities, inevitability of responsibility for violation of legality, widespread use of procedures for achieving agreement and social harmony, and formation of a high legal culture plays an important role in creating a regime for preventing the emergence of municipal-legal conflicts.

It has been established that the main tasks that helped to achieve the research goal are the following: the analysis of existing approaches to the definition of nature of such phenomena as social and legal contradictions, isolation of conflict and gaps in the law, as well as their delineation; the study of the concept of "legal conflict", its features and characteristics and the analysis of approaches to the definition of the latter; isolation and investigation of the causes and factors of the occurrence of conflicts in municipal law among the general causes of collisions in the law in general; realization of the analysis of types of municipal-legal conflicts among the general classification of collisions; among the main reasons for the emergence of conflicts in the municipal law of separation as the main delineation of powers in the system of public administration bodies and the lack of legal regulation of the procedure for the legal examination of acts of local self-government; definition of the basic principles of conflict resolution in municipal law; development of the basic rules of prevention, avoidance and elimination of conflicts in the municipal law; substantiation of the role of municipal law-making as a necessary element of the mechanism for solving municipal-legal conflicts; the disclosure of judicial practice of resolving conflicts in municipal law and the formulation of specific recommendations aimed at preventing, detecting, overcoming and eliminating municipal and legal conflicts in the process of law-making and enforcement activities.

Key words: collisionst in law, social contradiction, legal conflict, municipal-legal conflict, mechanism of conflict resolution, municipal-legal act, municipal law-making, prevention of conflicts in municipal law.